

УДК 347.66

DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2022.2.30>**СУДОВИЙ ЗАХИСТ СПАДКОВИХ ПРАВ НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ****Баранкевич Анна Вікторівна,**аспірантка кафедри теорії права, конституційного та приватного права
факультету № 1Інституту з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції
Львівського державного університету внутрішніх справ

Статтю присвячено проблематиці судового захисту спадкових прав неповнолітніх осіб та з'ясуванню особливостей реалізації такого з огляду не лише на правовий статус майна як об'єкта захисту, а також і на обсяг правомочностей, якими наділені неповнолітні особи щодо звернення за судовим захистом.

Здійснено аналіз процесуальних особливостей розгляду судом справ про спадкування в порядку позовного та в порядку окремого провадження. Вказано, що значну частку судових справ складають справи щодо встановлення фактів, з якими пов'язана реалізація спадкових прав, і такі, у разі відсутності спору про право, розглядаються за правилами окремого провадження, що не суперечить засадам цивільного судочинства.

Проаналізовано правовий механізм захисту спадкових прав неповнолітніх осіб, який повинен забезпечити ефективний судовий захист цивільного права або інтересу, відповідати природі такого права або охоронюваного законом інтересу, характеру незаконного посягання чи суті встановлюваного факту. На підставі системного аналізу судової практики досліджено зміни правової позиції щодо можливих способів захисту спадкових прав неповнолітніх спадкоємців за відсутності статусу власника.

У статті висвітлена актуальна позиція Верховного Суду щодо відсутності такого способу захисту цивільних прав, як позбавлення неповнолітньої особи обов'язкової частки у спадщині, а також щодо неефективності та неузгодженості з вимогами чинного законодавства такого способу захисту, як визначення судом частки співвласника у праві спільної власності на нерухоме майно за померлим спадкодавцем.

Виокремлено справи щодо встановлення фактів, від доведення яких залежить виникнення в неповнолітньої особи права на спадкування та які, за відсутності спору, розглядаються в порядку окремого провадження. Звернено увагу на актуальну для юриспруденції проблему права та факту в праві. Зазначено, що визначальною обставиною під час розгляду заяви про встановлення певних фактів у порядку окремого провадження є те, що встановлення такого факту не пов'язане з наступним вирішенням спору про право цивільне.

Ключові слова: неповнолітні спадкоємці, право на спадкування, окреме провадження, спір про право, судовий захист, факт, що має юридичне значення, засади цивільного судочинства.

Barankevych Anna. Judicial remedy of inheritance rights of minors

The article deals with the issue of understanding of judicial remedy of inheritance rights of minors and clarifying the peculiarities of its implementation, taking into account not only the legal status of property as an object of such protection, but also the civil capacity of minors to appeal for judicial remedy.

The analysis of the procedural features of the court proceedings on inheritance in the form of claim proceedings and in separate set of proceedings, is carried out. It is stated that fact-finding cases related to the exercise of inheritance rights form significant part of cases. Such cases, in the absence of a dispute over the right, are considered under the rules of separate set of proceedings, that does not contradict the civil proceedings principles.

The legal mechanism of remedy of inheritance rights of minors is analyzed. It is stated that such legal mechanism should provide effective judicial remedy of civil rights or legal

interest and correspond to the nature of such rights or law protected interest, nature of illegal encroachment, or the essence of the established fact. Based on a systematic analysis of case law, changes in the legal position on possible ways to protect the inheritance rights of minor heirs in the absence of owner status have been studied.

The article highlights the current position of the Supreme Court on the lack of such a method of protection of civil rights as deprivation of a minor of the right to legitimate portion. It is mentioned that such a method of protection as the court determination of the share of the co-owners in the right of common property of the deceased testator is inefficiency and inconsistency with requirements of current legislation.

The fact-finding cases on the proof of which the minor's right to inherit depends and which, in the absence of a dispute, are considered in a separate set of proceedings, is singled out. Attention is drawn to the problem of law and fact in law, which is relevant for jurisprudence. It is noted that the determining circumstance in the consideration of the application for the establishment of certain facts in a separate set of proceedings is that the establishment of such a fact is not related to the subsequent resolution of the dispute over civil law.

Key words: *minor heirs, the right to inherit, separate set of proceedings, dispute over civil law, judicial remedy, fact of legal significance, the civil proceedings principles.*

Конституція України закріплює право кожного захищати свої права і свободи, права і свободи інших людей від порушень і протиправних посягань будь-якими не забороненими законом засобами та встановлює, що права і свободи людини і громадянина захищаються судом.

Право на судовий захист не може бути обмежено в умовах воєнного або надзвичайного стану і виступає однією з найважливіших гарантій здійснення не лише конституційних, а й інших прав та свобод людини і громадянина, зокрема, у сфері спадкових правовідносин. Судовий захист цивільного права та інтересу є однією із загальних засад цивільного законодавства.

Оскільки спадкування є одним із способів набуття майна у власність фізичними особами, таке набуття майна часто супроводжується спорами між спадкоємцями щодо наявності чи відсутності права на спадщину, розміру успадкованої частки або щодо доведення певних фактів, від яких залежить виникнення права на спадкування, що, у свою чергу, потребує звернення до суду для вирішення спору чи із заявою про встановлення таких фактів (встановлення родинних відносин із спадкодавцем, проживання з ним однією сім'єю, постійного проживання разом зі спадкодавцем на час відкриття спадщини, факту прийняття спадщини). При цьому часто майновий інтерес щодо об'єкта спадщини переплітається з етично-моральними інтересами спадкоємців, родичів спадкодавця, що ускладнює судове вирішення

спадкових спорів, а сам процес такого вирішення робить тривалим та ресурсозатратним.

Питання захисту спадкових прав досліджувалось багатьма цивілістами, зокрема такими як: І.О. Дзера, М.М. Дякович, Ю.О. Заїка, О.О. Кот, Л.В. Козловська, З.В. Ромовська, Є.О. Рябоконт, С.Я. Фурса, однак предметом таких досліджень є здебільшого інститут захисту спадкових прав, тоді як особливості судового захисту спадкових прав, в тому числі за участі неповнолітніх осіб як спадкоємців, не досліджені на достатньому рівні.

Як зазначає О.О. Терехова, в Україні не приділено достатньої уваги ні в законодавстві, ні на доктринальному рівні питанням позовного захисту суб'єктивних спадкових прав. Зокрема, спірною є природа спадкових позовів, їх класифікація та застосування до них строків позовної давності [1, с. 6].

У випадку ж коли захисту потребують неповнолітні особи як спадкоємці, то особливість реалізації такого зумовлюється не лише правовим статусом майна як об'єкта захисту, адже йдеться не про захист права власності, яке ще не набуто, а про захист права на спадщину, за яким неповнолітні спадкоємці в подальшому зможуть набути право власності на спадкове майно, а також і про обсяг правомочностей, якими наділені неповнолітні особи щодо звернення за судовим захистом.

Саме тому актуальним залишається виявлення прогалин та суперечностей в цивільному законодавстві та судовій

практиці при дослідженні основних способів захисту прав спадкоємців у спадкових правовідносинах та способів їх вирішення, з врахуванням особливого правового статусу неповнолітніх осіб як спадкоємців.

Метою проведеного дослідження є встановлення значення та особливостей судового захисту спадкових прав неповнолітніх осіб, висвітлення проблем позовного та окремого провадження в спадкових справах.

Завдання цього дослідження зумовлено його метою та полягає в комплексному аналізі норм Книги Шостої Цивільного кодексу України, якою врегульовані спадкові правовідносини, норм Цивільно-процесуального кодексу України та актуальної судової практики вирішення спадкових спорів за участі неповнолітніх осіб, виокремлення способів судового захисту прав неповнолітніх осіб як спадкоємців.

Відповідно до статті 2 Цивільно-процесуального кодексу України завданням цивільного судочинства є справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ з метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави [2].

Судовий захист спадкових прав неповнолітніх осіб в більшості випадків зумовлений неможливістю реалізувати спадкові права в нотаріальному порядку та, як наслідок, оскарження дій нотаріуса до суду з метою зобов'язання останнього вчинити певні дії. Як слушно вказує Є.І. Фурса, будь-яка цивільна справа, що виникає зі спадкових правовідносин, стає предметом розгляду суду в основному через недосконалість законодавства або нотаріальної процедури вчинення нотаріальних дій [3, с. 171].

Захист порушених або оспорених спадкових прав неповнолітніх осіб як спадкоємців здійснюється в судовому порядку відповідно до встановленої цивільно-процесуальним законодавством процедури.

Нормами Цивільно-процесуального кодексу України закріплено, що неповнолітні особи можуть особисто здійснювати цивільні процесуальні права та виконувати свої обов'язки в суді у справах, що виникають з відносин, у яких вони особисто

беруть участь, якщо інше не встановлено законом. Суд може залучити до участі в таких справах законного представника неповнолітньої особи, яким є батьки, усиновлювачі, піклувальники неповнолітньої особи чи інші особи, визначені законом.

Значну частку судових справ складають справи щодо встановлення фактів, з якими пов'язана реалізація спадкових прав (встановлення родинних відносин зі спадкодавцем, проживання з ним однією сім'єю, постійного проживання разом зі спадкодавцем на час відкриття спадщини, факту прийняття спадщини відповідно до статті 549 Цивільного кодексу УРСР). У разі відсутності спору про право такі справи розглядаються за правилами окремого провадження, що не суперечить завданням цивільного судочинства, адже, як вказує Л.В. Козловська, із судовим рішенням у зазначеній категорії спорів пов'язується виникнення юридичних наслідків, які інакше не могли б виникнути [4, с. 76].

Таким чином, судовий захист спадкових прав неповнолітніх осіб не вичерпується виключно захистом порушених, оспорених, невизнаних суб'єктивних прав у порядку позовного провадження, а може бути реалізований в рамках окремого провадження.

У свою чергу, процесуальні особливості розгляду судом справ про спадкування в порядку позовного чи в порядку окремого провадження зумовлюють відповідний правовий механізм захисту спадкових прав неповнолітніх осіб, який повинен забезпечити ефективний судовий захист цивільного права або інтересу та відповідати природі такого права або охоронюваного законом інтересу, характеру незаконного посягання чи суті встановлюваного факту.

При цьому вважаємо за необхідне звернути увагу на позицію І.О. Дзери, що оскільки у спадкоємців, що прийняли спадщину, право власності виникає в момент відкриття спадщини, незалежно від часу її прийняття, то всі вимоги спадкоємців щодо спадщини у разі звернення до суду в період з часу відкриття спадщини до часу прийняття такої є такими, що спрямовані не на захист права власності, а на захист права на власність, який має здійснюватися переважно системою спеціаль-

них способів та санкцій інституту спадкового права, а після прийняття спадщини (в тому числі шляхом одержання свідоцтва про право на спадщину) – переважно загальними способами і санкціями, передбаченими статтею 16 ЦК України, а також нормами глави 29 ЦК України [5, с. 120].

У цьому контексті в судовій практиці прослідковується зміна правових позицій щодо можливих способів захисту спадкових прав неповнолітніх спадкоємців за відсутності статусу власника.

Так, враховуючи, що ні фактично, ні юридично спадкоємець розпоряджатися успадкованим майном не може до моменту здійснення державної реєстрації права власності на нерухоме майно, аналізуючи деякі питання застосування судами законодавства про право власності при розгляді цивільних справ, Верховний Суд України вказав на неможливість спадкоємців звертатися до суду на підставі статті 392 Цивільного кодексу України з позовом про визнання права власності на спадкове майно, а також з позовами про визнання права власності за померлою особою, оскільки з таким позовом ніхто, крім власника, не може звертатися до суду [6].

Разом із тим Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду у справі № 127/18908/19 за позовом ОСОБА_1, яка діє в інтересах неповнолітнього сина ОСОБА_2, до ОСОБА_3 про визнання права власності на майно в порядку спадкування, вказав, що відповідно до частини четвертої статті 1268 ЦК України неповнолітній ОСОБА_2 вважається таким, що прийняв спадщину, оскільки судами не встановлено випадків, передбачених частинами другою-четвертою статті 1273 ЦК України. Відповідно до статей 1268, 1296 ЦК України спадкоємець за заповітом чи за законом має право прийняти спадщину або не прийняти її. Незалежно від часу прийняття спадщини вона належить спадкоємцеві з часу відкриття спадщини. Спадкоємець, який прийняв спадщину, може одержати свідоцтво про право на спадщину. Відсутність свідоцтва про право на спадщину не позбавляє спадкоємця права на спадщину. Але це положення закону треба сприймати у контексті статусу спад-

коємця у певні проміжки часу, оскільки редакція даної норми має широкий зміст. Якщо особи не можуть довести свої права на спадщину, то відповідні факти, з якими пов'язується виникнення права на спадкування, встановлюються судом.

У вказаній справі судами встановлено наявність перешкод для оформлення спадкових прав позивача у нотаріальному порядку через ненадання спадкоємцем правовстановлюючих документів на майно, що належало померлому, а тому Верховний Суд, враховуючи положення статті 16 ЦК України, дійшов висновку, що в даному випадку існують підстави та необхідність для захисту прав позивача шляхом визнання за неповнолітнім ОСОБА_2 права власності на частку приміщень АДРЕСА_1 в порядку спадкування за законом після смерті його батька – ОСОБА_4. При цьому вказав, що йдеться про порушення прав та інтересів неповнолітньої особи, і «ефективний засіб правового захисту» у розумінні статті 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод повинен забезпечити поновлення порушеного права, одержання особою бажаного результату, а визнання права власності на спадкове майно в судовому порядку є винятковим способом захисту, що має застосовуватися, якщо існують перешкоди для оформлення спадкових прав у нотаріальному порядку [7].

Водночас щодо визнання права власності за померлою особою, то Верховний Суд у своїй практиці виходить з того, що визначення судом частки співвласника у праві спільної власності на нерухоме майно за померлим не узгоджується з вимогами чинного законодавства, оскільки у такому разі судом буде вирішене питання про право особи, яка не має цивільної процесуальної правоздатності та дієздатності, що свідчить у тому числі про неефективність способу захисту права особи відповідно до положень статті 16 ЦК України.

Також, досліджуючи питання судового захисту спадкових прав неповнолітніх осіб, звернемо увагу на позицію Верховного Суду щодо відсутності такого способу захисту цивільних прав, як позбавлення обов'язкової частки у спадщині. Суд касаційної інстанції вказує, що

позбавлення особи права на обов'язкову частку судом ЦК України не передбачає, хоча особа, яка має право на обов'язкову частку, може бути усунена від права на спадкування відповідно до статті 1224 ЦК України. Верховний Суд вказує, що можливе лише зменшення розміру обов'язкової частки [8].

При розгляді справ про визнання права власності на спадкове нерухоме майно у випадках, якщо спадщина прийнята, проте спадкоємцем не було одержано свідоцтво про право на спадщину (стаття 1297 ЦК України) або не здійснено державну реєстрацію права на спадщину (стаття 1299 ЦК України), суди беруть до уваги, що законодавець розмежує поняття «виникнення права на спадщину» та «виникнення права власності на нерухоме майно, що входить до складу спадщини» і пов'язує із виникненням цих майнових прав різні правові наслідки. Суди виходять з того, що виникнення у спадкоємця права на спадщину, яке пов'язується з її прийняттям як майнового права зумовлює входження права на неї до складу спадщини після смерті спадкоємця, який не одержав свідоцтва про право на спадщину та не здійснив його державної реєстрації. Таким чином, відсутність у померлої свідоцтва про право на спадщину на майно не позбавляє її спадкоємців права на спадщину.

Якщо ж розглядати справи щодо встановлення фактів, від доведення яких залежить виникнення права на спадкування та які, за відсутності спору, розглядаються в порядку окремого провадження, то тут проявляється актуальна для юриспруденції проблема права та факту в праві.

Як зазначає Л.В. Козловська, наявність спору про право не завжди констатується судами у разі, якщо вимоги спадкоємців стосуються встановлення змісту правовстановлюючих документів і одночасно пред'являється вимога про визнання права власності на спадкове майно. Судами допускаються порушення норм процесуального права: не завжди до розгляду справи залучаються всі заінтересовані особи, прав та законних інтересів яких стосувалось вирішення заяв, допускаються інші порушення, не завжди береться до уваги те, що справи про вста-

новлення фактів, що мають юридичне значення, розглядаються з обов'язковою участю заявника та заінтересованих осіб, допускається порушення норм ЦПК України щодо визначення підсудності [4, с. 77].

Верховний Суд у постанові від 27 грудня 2019 року у справі № 371/669/15-ц, розглядаючи питання встановлення юридичного факту щодо спільного проживання неповнолітньої ОСОБИ_1 однією сім'єю з ОСОБА_3, який помер, вказав, що справи про спадкування розглядаються судами за правилами позовного провадження, якщо особа звертається до суду з вимогою про встановлення фактів, що мають юридичне значення, які можуть вплинути на спадкові права й обов'язки інших осіб та (або) за наявності інших спадкоємців і спору між ними. Якщо виникнення права на спадкування залежить від доведення певних фактів, особа може звернутися в суд із заявою про встановлення цих фактів, яка, у разі відсутності спору, розглядається за правилами окремого провадження. Зокрема, в такому порядку суди повинні розглядати заяви про встановлення родинних відносин із спадкодавцем, проживання з ним однією сім'єю, постійного проживання разом із спадкодавцем на час відкриття спадщини, прийняття спадщини, яка відкрилася до 01 січня 2004 року тощо.

Якщо під час розгляду справи у порядку окремого провадження з'ясується, що має місце спір про право, суд залишає заяву без розгляду та роз'яснює заявникові, що він має право звернутися до суду з позовом на загальних підставах.

Таким чином, суд касаційної інстанції дійшов висновку, що визначальною обставиною під час розгляду заяви про встановлення певних фактів у порядку окремого провадження є те, що встановлення такого факту не пов'язане з наступним вирішенням спору про право цивільне. Під спором про право суд касаційної інстанції розуміє певний стан суб'єктивного права; спір є суть суперечності, конфлікт, протиставлення сторін, спір поділяється на матеріальний і процесуальний. Отже, під час розгляду справ у порядку окремого провадження виключається існування спору про право, який пов'язаний з порушенням, оспорюванням або невизнанням, а також недоведенням наявності суб'єктивного

права за умов, що є певні особи, які перешкоджають у реалізації такого права [9].

Цікавим у межах проведеного дослідження є підстави, з яких виходив Новопсковський районний суд Луганської області, відмовляючи в задоволенні заяви ОСОБА_1 про встановлення факту постійного проживання на час відкриття спадщини після смерті ОСОБА_3, у рішенні від 20 липня 2021 року у справі № 942/627/21, яке залишено без змін постановою Луганського апеляційного суду від 30 листопада 2021 року.

У цій справі суд першої інстанції врахував, що для набуття права на спадкування за законом на підставі статті 1264 ЦК України необхідне встановлення двох юридичних фактів: а) проживання однією сім'єю із спадкодавцем; б) на час відкриття спадщини має сплинути щонайменше п'ять років, протягом яких спадкодавець та особа (особи) проживали однією сім'єю. Обов'язковою умовою для визнання їх членами сім'ї, крім власне факту спільного проживання, є ведення зі спадкодавцем спільних витрат, спільного бюджету, спільного харчування, купівля майна для спільного користування, участь у витратах на утримання житла, його ремонт, надання взаємної допомоги, наявність усних чи письмових домовленостей про порядок користування житловим приміщенням, інших обставин, які засвідчують реальність сімейних відносин не менш як п'ять років до часу відкриття спадщини.

Оскільки заявник була неповнолітньою особою на день смерті ОСОБА_3, а тому суд першої інстанції вважав, що неповнолітня особа не може мати взаємні права та обов'язки як член сім'ї спадкодавця, зокрема, здійснювати догляд, вести спільне господарство, мати спільний бюджет, брати участь у витратах на продукти, ліки тощо, з огляду на неповну цивільну дієздатність такої особи, а тому не може бути спадкоємцем четвертої черги після смерті спадкодавця у розумінні статті 1264 ЦК України, у зв'язку із чим суд дійшов висновку про відсутність підстав для задоволення заяви. Крім того, суд першої інстанції зауважив, що з наданих заявником матеріалів вбачається, що підставою для відмови у вчиненні нотаріальної дії – видачі свідоцтва про право на

спадщину за законом, є відсутність документів, які підтверджують родинні відносини зі спадкодавцем, але заявник з такою вимогою до суду не зверталася [10].

Загалом поточна судова практика виходить із того, що, якщо виникнення права на спадкування залежить від доведення певних фактів, неповнолітня особа або законний представник такої в її інтересах може звернутися в суд із заявою про встановлення цих фактів, і така заява, у разі відсутності спору, розглядається за правилами окремого провадження. Якщо ж право неповнолітньої особи на прийняття спадщини оспорується іншими спадкоємцями чи третіми особами, то такий спір, навіть за необхідності встановити факт, що має юридичне значення, має розглядатися в позовному провадженні за участі всіх зацікавлених осіб. При цьому існування спору про право повинно бути реальним, а не гіпотетичним.

Таким чином, бачимо, що безспірність справ окремого провадження має відносний характер. Наявність спору про право повинна встановлюватись за ознакою можливого заперечення не факту, що має юридичне значення, а суб'єктивного права особи, щодо якого виникає спір.

Підсумовуючи вказане, на підставі аналізу норм чинного законодавства та судової практики можемо дійти висновків, що захист спадкових прав неповнолітньої особи як спадкоємця судом здійснюється на стадії прийняття спадщини, до набуття таким спадкоємцем правового статусу власника майна. Такий захист полягає не лише у відновленні порушених, оспорюваних чи невизнаних прав неповнолітньої особи як спадкоємця, а й у встановленні фактів, що мають юридичне значення та з якими законодавець пов'язує можливість здійснення неповнолітнім спадкоємцем спадкових прав. Саме тому розгляд та розв'язання спадкових спорів за участі неповнолітніх осіб в судовому порядку може відбуватися як у позовному, так і в окремому провадженні.

Загалом процес розгляду та розв'язання спадкових спорів за участі неповнолітніх осіб в судовому порядку підпорядковується усім загальним правилам цивільного судочинства, однак має суттєві особливості, а саме: власний характерний предмет,

суб'єктний склад, доказову базу та досить ускладнену правову базу. Разом із тим вказане не зумовлює відокремленість таких справ від загальних складових частин цивільного процесу та не може привести до висновку про їх самостійність як різновиду загального цивільного судочинства. Отже,

не заперечуючи суттєві особливості судового розгляду спадкових справ за участі неповнолітніх осіб, можна стверджувати лише те, що має місце окрема група судових справ, які потребують узгодженої судової практики з метою захисту якнайкращих інтересів неповнолітніх спадкоємців.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Терехова О.О. Здійснення, охорона та захист суб'єктивних спадкових прав : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2012. 18 с.
2. Цивільно-процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 04.12.2021).
3. Фурса Є.І. Спадкові правовідносини в нотаріальній і судовій практиці : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2004. 218 с.
4. Козловська Л.В. Захист спадкових прав судом у окремому провадженні. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2014. № 4. С. 74–83.
5. Дзера І.О. Теоретичні та практичні проблеми захисту права власності в спадкових правовідносинах. *Вісник Національної академії правових наук України*. Том 27. № 3. 2020. С. 115–132.
6. Аналіз деяких питань застосування судами законодавства про право власності при розгляді цивільних справ : Лист Верховного Суду України від 01.07.2013 URL: https://protocol.ua/ru/analiz_deyakh_pitan_zastosuvannya_sudami_zakonodavstva_pro_pravo_vlasnosti_pri_rozglyadi_tsivilnih_sprav/ (дата звернення: 04.12.2021).
7. Постанова Верховного Суду від 20 травня 2021 року у справі № 127/18908/19 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97076730> (дата звернення: 04.12.2021).
8. Огляд практики Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/ogljad_KCS.pdf (дата звернення: 04.12.2021).
9. Постанова Верховного Суду від 27 грудня 2019 року у справі № 371/669/15-ц URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86738162> (дата звернення: 04.12.2021).
10. Рішення Новопсковського районного суду Луганської області від 20 липня 2021 року у справі № 942/627/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98727816#> (дата звернення: 04.12.2021).